

антитерористичної операції: Постанова Кабінету Міністрів України №79 від 04.03.2015 р. [Електронний ресурс]// Офіційний сайт ВРУ – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/79-2015-p>

Сабан Г.

*студентка магістратури юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н, старший викладач кафедри
міжнародного права та європейської інтеграції
Коруц У.З.*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ

ООН приділяє особливу увагу захисту прав дітей. В Загальній декларації прав людини (1948 р.) у ст. 25 і 26 говориться про те, що діти повинні бути об'єктом особливого захисту і допомоги [1].

Центральне місце, безумовно, займає Конвенція ООН з прав дитини 1989 року. Дана Конвенція є найбільш поширеним і широко визнаним міжнародно-правовим актом з прав людини. Статті Конвенції закріплюють цивільні, політичні, економічні, соціальні і культурні права, покликані задовольняти особливим потребам дитини, яким відповідно до ст. 1 Конвенції є «кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосованим до даної особи, вона не досягає повноліття раннє» [2].

Конвенція 1989 року об'єднала різноманітні права дитини в тексті одного документа, переслідуючи три основні мети:

- 1) знову підтвердити відносно дітей права, які вже надані людям взагалі в рамках інших договорів з прав людини в цілому;
- 2) закріпити деякі права людини, надаючи в зв'язку з особливим статусом дитини особливі гарантії їх захисту (умови праці, позбавлення волі);
- 3) закріпити спеціальні норми, що стосуються захисту тих прав, які відносяться безпосередньо до дитини, як то: питання усиновлення / удочеріння, доступ до початкової освіти, захист від насильства і відсутність належної турботи в сім'ї, а також питання про стягнення аліментів [2].

Україна взяла на себе ряд зобов'язань з покращення добробуту дітей — зокрема, підписавши Конвенцію ООН про права дитини. Ця Конвенція була ратифікована Постановою Верховної Ради України №789-XII від 27 лютого 1991 року та набула чинності для України 27 вересня 1991 року. Крім того, у 2003 та 2005 роках відповідно український Парламент ратифікував два факультативних протоколи до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії та щодо участі у збройних конфліктах, які з того часу стали частиною національного законодавства.

Періодично, один раз на чотири роки, Україна звітує перед Комітетом ООН з прав дитини про дотримання положень згаданої Конвенції. Охорону дитинства в Україні визначено стратегічним загальнонаціональним пріоритетом. Протягом 2002—2006 рр. державою було здійснено суттєві кроки на шляху до захисту прав дітей, керуючись при цьому принципами

першочергової турботи про дітей, пріоритетності прав дитини. Державна політика в Україні у сфері дитинства була протягом зазначених років спрямована на:

- удосконалення нормативно-правової бази охорони дитинства, в тому числі імплементацію норм міжнародного права до національного законодавства;

- реформування державної системи влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;

- посилення соціального захисту малозабезпечених сімей з дітьми;

- розвиток мережі закладів і установ, що працюють в інтересах дітей;

- посилення міжсекторальної співпраці органів державної влади та посилення їх взаємодії з громадськими організаціями, які опікуються проблемами дитинства;

- посилення державного контролю і захисту дітей від жорсткого поводження, насильства й експлуатації;

- боротьбу з ВІЛ/СНІДом.

Конституція України (ст. 52) закріплює важливий принцип рівності прав дітей: «Діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним», проголошений у ст. 2 Конвенції про права дитини [3].

Разом з нормою ст. 24 Конституції про рівність конституційних прав і свобод громадян і їх рівність перед законом незалежно від будь-яких ознак наведені положення відповідають міжнародному стандарту, передбаченому Конвенцією. Оскільки у Конституції не передбачено засобів щодо забезпечення захисту дитини від усіх форм дискримінації, а також від покарання на підставі діяльності, висловлюваних поглядів чи переконань дитини, батьків дитини, законних опікунів чи інших членів сім'ї, як це передбачено в п. 2 ст. 2 Конвенції, то такі засоби треба включити в закон про права дитини, тому що сподіватися на перегляд нещодавно прийнятої Конституції нереально.

У Конституції України закріплено заборону насильства над дитиною. Статтею 52 передбачено, що «будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом». Ця норма частково враховує зауваження Комітету з прав дитини на державну доповідь України. Але вона відрізняється від міжнародного стандарту, сформульованого в ст. 19 Конвенції і не враховує особливостей статусу дитини, визнаних у світі [3].

Одним з основних компонентів державної політики України у сфері захисту дитинства є вдосконалення нормативно-правової бази, зокрема імплементація норм міжнародного права. Результатом цієї діяльності є те, що на сьогодні Україна є учасницею цілого ряду міжнародних документів у сфері забезпечення прав дитини.

Свідченням наміру нашої держави забезпечувати захист прав дитини є, серед іншого, постійна робота зацікавлених органів влади з підготовки пропозицій про приєднання України до міжнародних договорів у сфері сімейного права [4].

Крім того, Україна вже не лише приєднується до чинних Конвенцій, але й бере активну участь у розробці нових міжнародних інструментів у сфері сімейного права як, наприклад Європейської конвенції з усиновлення

(переглянутої), Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення, Конвенції про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших форм сімейного утримання.

Зазначені Конвенції після надання згоди на їхню обов'язковість Верховною Радою України відповідно до ст. 9 Конституції України стають частиною національного законодавства України [3].

Окремо слід зазначити важливість прийняття і набуття чинності новим Сімейним кодексом України, який на національному рівні забезпечує регулювання всіх шлюбних та сімейних правовідносин особистого майнового і особистого характеру [4].

Окремі розділи Сімейного кодексу України присвячені регулюванню відносин між батьками та дітьми. У свою чергу, чинні міжнародні договори дають змогу вирішувати на міждержавному рівні питання, пов'язані з правовідносинами батьків і дітей, батьківською відповідальністю, опікою, піклуванням та аналогічними інститутами, а також питання визнання і виконання судових рішень.

Незважаючи на сучасні тенденції, сім'я є і залишається природним середовищем для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку дитини, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього. Саме вона має виступати основним джерелом матеріальної та емоційної підтримки, психологічного захисту, засобом збереження і передачі національно-культурних і загальнолюдських цінностей наступним поколінням.

Отже, на сьогоднішній день міжнародні договори, учасницею яких є Україна, дозволяють вирішувати питання, пов'язані із здійсненням батьківських прав і виконанням обов'язків як матеріального, так і нематеріального характеру, незалежно від громадянства і місця проживання батьків і дітей.

Слід зазначити, що в Україні основні підходи до осмислення й реалізації прав дітей, визначених міжнародним та вітчизняним законодавством, протягом останнього часу істотно змінилися. Це пов'язано з посиленням уваги з боку держави до інтересів дітей, удосконаленням механізму контролю за дотриманням чинного законодавства у сфері охорони дитинства, розвитком інституцій соціально-правового захисту дітей та багатьма іншими факторами.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини 1948р.
2. Конвенція про права дитини (20 листопада 1989р.) (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року).
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
4. Сімейний кодекс України був ухвалений Верховною Радою України 10 січня 2002р. і набрав чинності з 1 січня 2004 р. Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21–22. – Ст. 135.